

наступності знань та вмінь з комплексу графічних дисциплін на різних ступенях навчання; врахування особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців; використання єдиного підходу до розробки навчальних програм професійно орієнтованих дисциплін; забезпечення наступності у формуванні графічних знань та умінь; розробка методичного забезпечення для аудиторної і самостійної роботи, зокрема пакетів для контролю знань студентів. До подальших напрямів дослідження відносимо розробку теоретико-методичних положень щодо формування системи професійно орієнтованих графічних знань та умінь та її конкретизацію у професійній підготовці майбутніх технологів деревообробки.

Література:

1. Гончаренко С.У. Методика як наука. – Хмельницький: Вид-во ХГПК, 2000. – 30 с.
2. Джеджула О. М. Графічна підготовка студентів у вузах сільськогосподарського профілю: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Український держ. педагогічний ун-т ім. М.Драгоманова. — К., 1997. — 19с.
3. Козловська І. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи). – Львів: Світ, 1999. – 302 с.
4. Козяр М. М. Методичне забезпечення графічної підготовки спеціаліста у вищому закладі освіти (на прикладі немашинобудівних спеціальностей): Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Рівненський держ. гуманітарний ун-т. — Рівне, 1999. — 287 с.
5. Михайленко В.С., Ковальов С.М., Ванін В.В. Програма дисципліни «Нарисна геометрія, інженерна та комп'ютерна графіка». - К.: ІСДО, 1994. – 28 с.
6. Основы научных исследований / Грушко И.М., Сиденко В.М. – Харьков: Вища школа, 1983. – 224с.
7. Фролов С.А., Покровская М.В. Начертательная геометрия: Что это такое? - Мн.:Высш. шк., 1986.-28с.

The expedience of using system approach in the studying of graphic disciplines in preparation of specialists of technical type has been substantiated in the article. The methodological, psychological, pedagogical and methodical terms of forming of the professionally, orientated graphic knowledge and skills have been described.

У статті обґрунтовано доцільність використання системного підходу до вивчення графічних дисциплін у підготовці фахівців технічного профілю. Висвітлено методологічні, психологічні, загальнопедагогічні та методичні умови формування професійно орієнтованих графічних знань та вмінь у підготовці майбутніх фахівців.

УДК: 378.147:331.361-057.21:34

І.А. Саражинська
м. Біла Церква, Україна

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Висока динамічність сучасного світу, формування єдиного інформаційного простору, процеси інтеграції України в європейські економічні, політичні структури вимагають від суспільства організації принципово нової системи освіти, нової генерації фахівців-юристів, підготовка яких спрямовуватиметься не тільки на формування знань, умінь і навичок, на підготовку кваліфікованих працівників. Нині потрібні нові підходи до моделі фахівця – всебічно розвинутого, високоінтелектуального, з багатим духовним світом, зі ставленням до особистості іншої людини як до найбільшої цінності.

Спілкування та мовна компетенція відіграють важливу роль у формуванні майбутніх кваліфікованих фахівців юридичної сфери. У діяльності юриста професійне мовлення використовується постійно: виступи на засіданнях і слуханнях, завчасно продуманий монолог під час бесід, проведенні дізнань, у налагодженні професійних та ділових контактів, під час спілкування з людьми різних професій. У будь-якій сфері діяльності належна мовна підготовка сприяє вдосконаленню професіоналізму, розумінню понять, термінів, засвоєнню матеріалу. На думку Н. Ничкало, «науково-технологічний, соціально-економічний розвиток

людства посилює вимоги до підготовки всебічно розвиненого професіонала, здатного до постійного саморозвитку і самовдосконалення, гнучкого, здатного до виконання нових, більш складних професійних функцій» [6, с.23].

Протягом останніх років усе більше уваги у педагогічній науці та практиці приділяється компетентнісному підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців, розвитку ключових компетенцій студентів у процесі оволодіння майбутньою професією.

Наукові обґрунтування компетентностей, компетенцій і ключових кваліфікацій давали у своїх працях такі вчені: Р. Бадер, Д. Мертенс, Т. Одрі, Б. Оскарсон, Т. Роос, С. Шо, М. Холстед та ін. Т. Базаров розглядав компетенцію як складову професіоналізму, А. Бермус та І. Зимняя – як результат і критерій якості підготовки фахівця. Питання компетентнісного підходу розглядаються Ю. Варданян, Ю. Зеєром, А. Марковою, В. Сластьоніним, А. Шелтеном та ін.

Метою статті є з'ясування доцільності використання компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх юристів.

Як зазначають представники Кембриджського екзаменаційного синдикату М. Холстед і Т. Орджі: «Раніше метою іспитів у Кембриджському університеті була перевірка розвитку знань і вмінь. Зараз усвідомлено, що загальна освіта повинна бути доповнена формуванням ключових компетенцій, і саме вони враховуються під час вступу до Кембриджського університету. Завдання університету не лише в тому, щоб дати студентам знання, але і в тому, щоб підвищити рівень цих компетенцій» [7, с.24].

Отже, професійна підготовка майбутніх кадрів вимагає конкретних механізмів управління процесом професійного становлення студентів, але створення таких механізмів стримується недостатньо розробленими науковими знаннями про вироблення професійної компетенції. Це зумовило новий етап досліджень у вищій освіті з проблем використання компетентнісного підходу.

Ідея розробки компетентнісного підходу знайшла своє відображення в роботах з педагогіки та методики професійної освіти, оскільки лише компетентний фахівець буде затребуваним у сучасних умовах, фахівець мобільний і гнучкий на ринку праці та професій, здатний перетворювати соціальне середовище і свою професійну діяльність.

Професійна реалізація особистості, в якій сфері вона б не працювала, передбачає професійне самовизначення, професійне становлення в обраній сфері діяльності, фахове зростання і розвиток компетентності.

Під поняттям «професійна компетентність» В. Камаєва, Н. Кузьміна, Л. Мітіна, С. Рачева та інші вчені розуміють спеціальні знання та вміння, необхідні для здійснення певної професійної діяльності. На думку Р. Гільмесвої, професійна компетентність - це здатність людини, в основу якої покладені її досвід, знання й уміння, ефективно реалізувати завдання, які належать до сфери її професійної діяльності. Н. Дементьєва визначає професійну компетентність як глибоку обізнаність фахівця про умови та технології вирішення проблем, що виникають; вміння професійно грамотно реалізовувати свої знання на практиці [2, с.115].

Науковці-психологи досліджують окремі види компетентності: соціально-психологічну компетентність (А.Кох); комунікативну компетентність (Ю. Ємельянов, Є. Кузьмін, Л. Петровська); професійно-педагогічну компетентність (Н. Кузьміна) та ін. Однак ще недостатньо висвітленою в науковій літературі є проблема професійної компетентності.

Можливо, причину цього явища можна пояснити, скориставшись підходом Т. Ісаєвої, яка стверджує, що як і інші компоненти структури особистості, компетенції не піддаються повністю емпіричній фіксації. Компетенція ніби відкривається перед дослідником певними гранями, котрі іноді лежать на поверхні її складної будови, не даючи при цьому можливості побачити глибинні складові [5, с.56].

Т. Ісаєва пропонує розглядати компетенції як унікальну систему професійно-особистісних знань, умінь та якостей людини, об'єднаних гуманно-ціннісним ставленням до

оточуючих, творчим підходом до праці, постійною спрямованістю на особистісне і професійне вдосконалення [5, с.57].

Професія юриста належить до типу професій «Людина» - «Людина» (за Є. Климовим). Це зумовлює постійний контакт з іншими людьми та вимагає від справжнього кваліфікованого фахівця наявності соціальних компетентностей. У професійній діяльності працівник законоохоронної сфери повинен ефективно взаємодіяти з оточенням, так організувати свою роботу та спілкування з іншими людьми, щоб забезпечувався максимум позитивних та мінімум негативних наслідків для кожного учасника взаємовідносин.

І. Зимня зазначає, що всі компетентності є соціальними в широкому значенні цього слова, оскільки вони виробляються, формуються в соціумі; вони соціальні за своїм змістом, вони проявляються в цьому соціумі [4, с.11]. Розглядаючи роль компетентнісного підходу в напрямі аналізу та організації освітнього процесу серед інших підходів І. Зимня пропонує зафіксувати вихідний зміст поняття «підхід» як певну позицію, точку зору, що зумовлює дослідження, проектування, організацію того чи іншого явища, процесу [4, с.32-37].

Важливе місце в реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх юристів займають й інші компетенції: соціально-організаційна, комунікативна, ціннісно-сміслова, професійна.

Соціально-організаційна компетенція допомагає у вирішенні різноманітних соціальних ситуацій, що призводять до зміни стосунків між людьми на основі пошуку шляху, що є найсприятливішим для всіх учасників, у процесі чого виникає необхідність регулювання своїх цілей, емоцій, способів поведінки [5, с.59].

Що стосується комунікативної компетенції, то її розуміють як складне і цілісне утворення, що забезпечує успішне вирішення основних завдань спілкування і самореалізації особистості, а також виявляється у володінні лінгвістичними вміннями, дотриманні специфічних соціально-культурних норм мовленнєвої поведінки й психологічних законів встановлення контакту між співрозмовниками [5, с.59].

Саме мовна компетенція та культура мовлення відіграють важливу роль у професійному, діловому та загальнокультурному формуванні особистості майбутнього юриста. Мовна підготовка, якій не завжди приділяється достатньо уваги, є важливим чинником формування розвиненої, висококваліфікованої особистості, показником його професійної культури.

Мова у професійній діяльності юриста є носієм інформації і засобом впливу. Юрист, який володіє професійно-мовленнєвою компетенцією, може здійснювати комунікативну та управлінську діяльність.

Знання мови є необхідним при оформленні різноманітних документів (довідок, звітів, протоколів). Юрист повинен володіти різними стилями мови, відповідною термінологією, точними поняттями. Крім того, працівник юридичної сфери повинен навчитися керувати своїм внутрішнім мовленням.

Професійне мовлення вимагає освіти. Цей вид мовлення є характерним для спілкування фахівців, зокрема і юристів. Велике значення тут мають різноманітні аспекти професійного мовлення: лексика, вимова термінів та спеціальних фраз, логіка висловлювання.

Поняття «комунікативна компетентність» Ю. Ємельянов трактує як здатність особистості, яка базується на знаннях і чуттєвому досвіді, орієнтуватися у ситуаціях спілкування, наголошуючи на тому, що така здатність передбачає соціально-психологічне навчання, тобто подальшу можливість навчатися спілкування [3, с.4].

У комунікативній компетентності опосередковано виражаються морально-світоглядні установки, загальна і професійна спрямованість особистості, рівень комунікабельності. Цим якостям відводиться дуже важливе місце у професійній діяльності юриста. Комунікативна компетентність завжди набувається у соціальному контексті та вимагає від особистості усвідомлення ціннісних орієнтацій та власних потреб, техніки своєї роботи; здатності сприймати події та явища без упереджень і суб'єктивізму; готовності сприймати нове у зовнішньому середовищі. Для працівників юридичної сфери у їхній діяльності дуже

важливими є розуміння мотивів і стратегій поведінки як власних, так і партнерів по спілкуванню, уміння розбиратися у соціально-психологічних проблемах, здатність осмислення можливих перешкод на шляху взаєморозуміння.

Професійна компетентність є інтегральною характеристикою особистості, яка свідчить про рівень її фахової підготовленості, обізнаності, досвіду, поєднання значущих особистісних якостей і здібностей, необхідних для успішного виконання посадових обов'язків. Вона є визначальним фактором, від якого залежить успішність реалізації як соціальних, професійних функцій, так і всієї подальшої діяльності особистості.

Професійна компетентність юриста повинна реалізовуватись через сформований комплекс знань, умінь і навичок у поєднанні з досвідом їх практичного застосування, що сприятиме в майбутньому ефективній діяльності.

Компетентнісний підхід дозволяє точніше визначити номенклатуру і логіку розвитку важливих у професійному плані знань та умінь. Крім того, на його основі можна визначити орієнтири в конструюванні змісту освіти та визначенні ключових, загальних і спеціальних компетенцій. Компетентнісний підхід, відображаючи уявлення про професіоналізм та ділові якості фахівця, має позитивний вплив на розвиток інноваційних процесів у системі освіти.

Отже, навчаючи і виховуючи майбутніх фахівців, зокрема юристів, пріоритетним має бути формування професійних, комунікативних, інтелектуальних, рефлексуючих, самоорганізуючих, моральних засад, які дозволяють в майбутньому успішніше організувати діяльність у широкому соціальному, культурному, правоохоронному контекстах, сприятимуть адаптованості та дозволять більш упевнено працювати.

Розвиваючи уявлення, що вже склалися в науці, вважаємо, що під компетентнісним підходом до професійної освіти слід розуміти єдину систему визначення цілей, відбору змісту, організаційного та технологічного забезпечення процесу підготовки на основі виокремлення спеціальних, загальних і ключових компетенцій, які гарантують високий рівень і результативність професійної діяльності.

У перспективі компетентнісний підхід дозволить сформувати якісно нову модель фахівця.

Література:

1. Архипова С.П. Професійна компетентність і професійність соціального працівника: сутність і шляхи розвитку // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2004. - №2. – С.24-28.
2. Дементьева Н.В. Методическое обеспечение индивидуальной социально-педагогической работы с детьми и подростками из неполных семей: Дисс. канд. пед. наук: 13.00.01 – Тамбов, 2003. – 200с.
3. Заброцький М.М., Макаренко С.С. Формування комунікативної компетентності учителя. – К., 2000. – 32с.
4. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. – М., 2004. – 40с.
5. Исаева Т.Е. Классификация профессионально-личностных компетенций вузовского преподавателя // Педагогика. – 2006. – №9. – С.55–60.
6. Ничкало Н.Г. Неперервній професійній освіті – педагогічні кадри нової генерації // Збірник наукових праць. – Вип.10. – Харків, УПА, 2005. – с.21-32.
7. Холстед М., Орди Т. Ключевые компетенции в системе оценки Великобритании // Современные подходы к компетентно ориентированному образованию: Материалы семинара / Под ред. А.В. Великановой. – Самара, 2001. – С.24-27.

В статье уделяется внимание определению роли компетентного подхода в профессиональной подготовке студентов. Она акцентирована на особенностях использования данного методологического подхода в процессе профессионального обучения будущих специалистов юридической сферы деятельности.

This article is devoted to the definition of the role of the approach based on competence in student's professional training. It is aimed to the peculiarities of this methodological approach application in the process of professional training of future specialists in the law sphere.